

ההצהרה מקורי אחד על נע צופים 100 אלף מאת יהודית אוריין

סיפור משוט ("הבימה"). ההצגה המקורית החשובה של השנה

בידי האחרון, הוא התמדה השנית בכיכובו אך הסרת-דימויו של הנושא הבימיו. מיסודות ומשפחות, לילית עם קרובי הנאולה הם אלמנטים מצוינים לתיאטרון בימינו, אבל שהרכבתם היתה ללא שארירות.

במחזות המיוכנת קשה להצביע על הפקה חדשה והשובת ובעיקר לא בתיאטרונים הגדולים.

השידוף שפגע במרכזי התיאטרון מעבר לים — לונדון, ניו-יורק — מצצית פירות באישים גם אלגנו. לעיבת שנות ה-60 (סוף 50), שהיו שנות גאות העשירו מחזאים חדשניים ונועזים כקסט, יונסקו, מרוז'ק — מחד, אוסבורן, פינטר, אולבי — מאידך, קשה להצביע על כישרונות בולטים בתקופה האחרונה גם בארצות בעלות מסורת עשירה ועתיקה.

התיאטרון המקומי הסתפק איפוא בכך שהוא דף רדודות על גל "מחזות-הגוססים", גל שאדוותו עוד תגיע אלינו בעונה הקרובה בשני-מחזות נוספים של "ערי-דוויו" המועתקים כלהי-טיים מעבר לים. "ערי-דוויו" המועתקים כלהי-טיים שני המחזות, שכבר בוצעו כאן — "היבת הצללים" למייקל כריסטופר ב-"הבימה", ו"מחן קיר" לרולנד רובסון ב-"קאמרי" — מנסים לגעת בטאבו של מחלות השכיחות-מפא, שירשו את השחפת מן המאה הקודמת אך ללא היללה הרומנטית שהתלוותה לזו. אבל לא די בכיטוי המלים והסמכות ובתבליני המור כדי להשתחרר מאימת הדברים וכדי לצלול אל מעמקי הגפש.

התיאטרון, הקאמרי" רשם השנה לחובתו התיאטרונת ולזכותו הקופתת שני-מחזות מיסחורים וקלושים. מה עושים עם גני" לרולנד רובסון שהיא קומדיה תפלה לעידוד הקשיש; (מרק ב), שהוא ניסיון דרמטי אוטוביוגרפי בעל זימרות רציניות מאת מחזאי-הקומדיות, שלא ייגבר לעולם, גיל סימון, ייסיון מתאר בדרכו הרפרסנית את שיקומו האישי והגפשי לאחר מות אשתו הראשונה והאהובה, הוא חותם בסיום אופטימי נוסח אמריקני, מוטב לו שיהודר לקומדיות קלות. הצגה מרתקת ומפתיעה, שחורגת מגרמנית על ידי מרדכי גרינברג, הכין לנו. התיאטרון העירוני באר"שבע" ב-האביב מתעורר" לפרנק וודקינג, שנכתב בסוף המאה הקודמת וביוזם באופן מרחק בידי חנן שניר שביים גם את "פאולה"). הצגה זו נראית רעננה למרות תשעים שנותיה, גיבורותיה הצעירות והורר מפני הסכנה שבנשיקות עם בחורים, אבל לא ההורר מפני החסירות, שכמות אחרי מיסחקייילדים ילדות באסם ובגורן.

תיאטרון, החאן" הירושלמי יכול לזקוף לזכותו את ההצגה המפורגמת המעניינת של השנה. מרטיה וקאמריה" היא גירסה מוקדמת ל"מחכים לגורד" של סמואל בטט הראשון וזה כאן לעיבוד ולבימוי טובים מאוד של מיכל גוברין, העומדת לתפוס את מקומה ברשימת הבימאים המסוכסכים בארץ. את הפקיד הנודים של בטט גילמו במישחק ראוי לכל שבה אינועם מריחים וששון גבאי. האחרון, ששון גבאי, מצליח לחזק בכל תופעה שלו את הדעה החיובית מאוד עליו. (אם את אחאב מלך ב-"איכלים" הפליא לגלם)

דומה שהתיאטרונים הגדולים בארץ חוששים מהתמודדות עם מחזאות קלאסית ישנה או בת-זמננו. לאחר התמודדות כושלת עם "רביור" של גוגול, ניסה "הקאמרי" את כוחו שנית, והפעם עם "מות הסוכן" לארתור מילר. בהצגה הופיע באופן משובח ויסי ירון ואורנה פורת, והיא בוימה בידי עומר ניצן. המציג את האיש הקטן כגיבור טראגי של תקופתנו. מופת זה, המציג גם להצלחתה הגדולה של "הבימה" עומרי ניצן אחראי גם להצלחתה הגדולה של "הבימה" בקומדיה השקספירית, "הלום לול קיי" שעברו מן העונה הקודמת גם לעונה זו. רות דר העמידה תפארה מרהיבה ביופיה (ידה הטובה ניכרת גם ב"מות הסוכן" שלעיל), ויהודה אפרוני הגיש מישחק-הוללות נדיר על בימותו.

בפסטיבל הירושלמי של חופשת-הקיץ נטל חלק התיאטרון "הקאמרי" בהצגת-ראווה, כל ילד טוב ראוי לקצת הסד" שהוא מחזה להשקנים ולתומורת מאת טוב טסופרד (טקסט ואגנדי פרוון (מוטינה) ובבימויו של היי קיילוס. והיו הצגה מרתקת למרות השילוב הצורם של המאטיקה ואמצעים: דיכוי הפרט ובתייחלל ברסית מבוטאים בצבעוניות מילולית ומוסיקאליה, שאינה חולמת את הנושא.

על התואר, הכיטיון של השנה" יכולות להתחרות שתי הצגות וקצה זימרה, שכבר העלו על הבימות בארץ לפחות פעם אחת, ושמתן — מקור, נפוליון חי או מת" היה טוב לאין עורר בגירסתו הקודמת בתיאטרון "בימות", והגודש הקירקסי להטוטני של נסים אלוני ב-"קאמרי" הניח למחזאי. האיש המפלא לתרגם (גם את טום טסופרד ב"גל ילד טוב"), זקוק לעורך ולמספרים-של-הסד שיתחכו בו ללא משוא-פנים. אבל "הדובק" ב-"הבימה" היה הלפוף של השנה מכל החזנות האפשריות. בעבודת הבימוי והעיבוד של צייקין ורפלוביץ, במישחק הלקוי, בהעדר כל אווירה מחשמלת כנדרש ממחזה זה של אנסקו.

הכוונת הטובות שבהעלאת מחזה יידי מתחלת-המאה, היו אלה שהוליקו את התיאטרון, בדרכו אל עולם-הגושמית, קרוב מאוד לגחונים. התיאטרון "הבימה" הוותיק שבתיאטרוני הארץ וזה בשני המקומות הקיצוניים שבדרוג. תראשון — "ספור משוט" והשני — "הדובק".

תיאטרון אני לא רואה בארץ, הכרזה זו של הסגוב הישראלי המצוי אינה משקפת בכל זאת את הפעילות הענפה, המתרחשת בתחומי-התיאטרון בארץ, ואף לא את העשנות של הציבור.

מסתבר, שעונה זו מבחינת עושר פעילותה — לא תמיד ברמתה — אינה נופלת ואף עולה על זו של ערי מטרופולין עשית התיאטרונת ערה וחוססת.

לקראת יובל ה-30 של המדינה נערכו, ככל הנראה, רוב התיאטרונים להצגות מקור. בתיאטרון העירוני חיפה ובתיאטרון רון "החאן" הירושלמי, מחצית ההצגות או יותר היו עבריות מקוריות. ו-"הבימה" הקדישה את שנת יובל ה-60 שלה להצגות עבריות-יהודיות בלבד. (להוציא הצגה מתורגמת אחת).

בסך-הכל הופקו כ-20 מחזות עבריים בעונה זו, והיו יכול מעורר השתאות לגבי שפה — שיש לה פחות משני מיליון שוטפים, בתרבות — שאין לה מסורת תיאטרון, ובארץ — שהתיאטרון שלה צעיר לימים. (הסטטיסטיקה יכולה לנסח זאת כך: מחזה עברי אחד על כל מאה אלף דוברי עברית, וזה לא מעט).

מאון שנתי מחייב מתן דיונים ודרוג, ואם חובה לכחור את ההצגה החשובה של השנה, תיפול הבחירה על "סיפור משוט" ב-"הבימה". רומאן זה של ענגון הוא כמעט משימה בינלאומית, ובכל זאת התמודדו עם עיבודו בהצלחה רבה, שלמה ניצן ויצחק גורן מבלי להחפסר ותוך שמירה על העניינות כשפת-דיבור על הבימה. בימיו של יוסי יורעאליו ויואליו (לעתים מדי) ומלא הנרעה, ותקבל ספקטאקל שלא היה מבייש כל תיאטרון ברמה בינלאומית. "ספור משוט" הוא דוגמה מובהקת לתיאטרון בעל דימויו, המבוסס על טקסט מקורי מעולה ומבוצע בידי שחקנים טובים ישנים על חדשים (גילוי השנה — השחקן הצעיר: משה בקר).

הגון לזין ויעקב שבתאי, שניהם מחזאים ותקנים על בימותינו — הראשון ביוזקים נינועים והשני בצעדים מדידים — באו אף הם לידי ביטוי על בימותינו, כשאינם נקיים מחולשות.

הבולטתה הפקאברית, הללויה חורפית, שנבחרה לחגוג את יובל "הבימה", הוציאה מכליהם צופים, שניבול-ספה הוא לבימה בבחינת חילול אלים-התיאטרון.

הצגה זו הבליטה פעם נוספת את כישרונותיו הדרמטיים של מחזאי צעיר-ותיק זה, שיש לו מה לומר, אבל גסותו, הן בטקסט ובעיקר בבימוי, הוא לעתים דבר שקשה לשאתו. מוסיקה מצויינת של מולדי שצמן ומישחק מאומן של הצוות הותיק לאה קניג, ישראל בקר, שלמה ברישביט, אברהם רונאי ואחרים.

אוכלים" של יעקב שבתאי ב-"חאן" הירושלמי היא אינטר-רשטיצה ארוכה מדי של פרק בספר מלכים א' שנעשה בו אקטואליזציה סאטירית נוקבת. מערכון מתוח זה ניצל הודות לנשיטת המיוחדת של הבימאי הצעיר אילן רונן, שהאביס את שחקניו במשך כשעה וחצי ממיטב מעדני-המיטב הצרפתי ובאניגמטיות יוצאת מן הכלל, פעם נוספת, בלטה עליוה רוון כאתה השחקנית הנשית והמוכשרות שלנו.

יהושע טובול ממשיך את התיאטרון הנאטוראליסטי הפספורדוקומנטארי שלו בשני מחזות, "הבימה הבימה" ו"ליל הכלולות" מתוך הטרילוגיה, המבטיחה לשקף את תולדות המדינה, במיבצע מרוכז זה של שלוש שנות היסטוריה במהדרות-כיס — לא הגיע טובול והישגיו שב, ליל העשרים", תיאטרון חיפה פתח עוד לפני שנים את בימותו לצעדי

הבכורה של מחזאים מקוריים ובמידה רבה יש לנו בכוחות עוזרת מחזאים בעברית" תיאטרון חיפה נשאר נאמן לדרך בטיפול בבעיות סוציאליות ובבעיות-יהודים וערבים, כראוי לעיר מעורבת זו. סוף המישחק בקרית-גת", שהוא עיבוד ובימוי של נולה צילטון לסיפור מאת ג'ון אוורבך, היתה אולי ההצגה המעניינת ביותר בתיאטרון חיפה בעונה זו. הבימאית ידעה להפיק מישחק — סביגנון המיוחד לה — משחקנים צעירים ואנונימים והשכילה לתת ביטוי לפערים שבין ישראל הראשונה והשנייה. (היא חורה שנית לנושא זה ב-"אופניים לשנה" בקונצפציה דומה ובפחות הצלחה).

שמות חדשים ומבטיחים בעונה זו היו רות זייראיל שאינה מחזאית אלא איש-תיאטרון, היא העלתה בקאמרי 2 הצגה יפהפיה עם כדורים ועיתונים, בלי מלים ובלי מוסיקה. הצגה שהיא יותר מניסוי בימתי לשמו.

ועוד ב-"קאמרי" משך את שימת-העל עירן פרייס בהצגה בעניינת כשם "פאולה", העוסקת במקומו של היחיד החריג והחורג בקיבוץ, ובה דברים בוטים על הצביעות הקיימת גם בחברה שיתופית אידיאלית.

לעומתם — האכזבות. צעירה בשם גורן (ללא שם פרטי) כתבה את "כמו ציפור על גג" ב-"הבימה", שלא היה אלא אוסף הלול של כותרות עיתונאיות.

גם המחזה המוסיטי "מעשה נורא" על הקבלסט ר' יוסף זילר ריינה, שנכתב על-ידי דני הורוביץ ויעקב רן ובויים